

SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO SVARBA

Prof. dr. Vida Gudžinskienė

Mykolo Romerio universitetas

Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas

Edukologijos ir socialinio darbo institutas

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva

Telefonas +370 5 2714716

Elektroninis paštas vida.gudzinskiene@mruni.eu

Ina Jasiukonienė

Mykolo Romerio universitetas

Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas

Edukologijos ir socialinio darbo institutas

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva

Telefonas +370 600 01221

Elektroninis paštas ina.jasiukoniene@gmail.com

Pateikta 2024 m. kovo 22 d.

Parengta spausdinti 2024 m. gegužės 22 d.

10.13165/SD-24-22-1-03

Anotacija

Siekiant, kad socialinės paslaugos šeimoms ir vaikams būtų suteiktos laiku ir kokybiškai, svarbus skirtingų socialinių institucijų darbuotojų (socialinių darbuotojų, vaiko teisių apsaugos specialistų), teikiančių paslaugas šeimoms ir vaikams, bendradarbiavimas. Straipsnyje nagrinėjamo tyrimo objektas – socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas pabrėžiant jo svarbą. Straipsnio tikslas – atskleisti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą. Uždaviniai: 1) teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą; 2) atlikti

socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos subjektyvaus vertinimo tyrimo analizę. Probleminis klausimas: kaip socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai vertina bendradarbiavimo svarbą? Tyrimo hipotezė: socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai pripažįsta bendradarbiavimo svarbą.

Atliekant teorinę analizę taikyti mokslinės literatūros ir dokumentų lyginamosios analizės bei apibendrinimo metodai. Empirinio tyrimo duomenys surinkti anketinės apklausos metodu. Tyrimas atliktas 2022–2023 metais. Tyrimo imtis – socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai. Tyrime dalyvavo 448 tiriamieji, iš kurių 224 yra socialiniai darbuotojai ir 224 yra vaiko teisių apsaugos specialistai. Tyrimo duomenys nagrinėti aprašomosios statistikos, statistinės analizės metodais.

Tyrimo analizė atskleidė, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams tarpusavio bendradarbiavimas yra ypač svarbus. Minėtiems specialistams tarpusavio bendradarbiavime svarbus informacijos gavimo operatyvumas ir dalijimasis informacija. Specialistai nori, kad bendradarbiaujant jų tarpusavio santykiai būtų paremti abipuse pagarba ir visi siektų bendro tikslo. Socialiniams darbuotojams, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais, bendradarbiavime svarbesnis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, visų specialistų dalyvavimas pagalbos teikimo procese ir bendri pokalbiai. Taip pat svarbu akcentuoti, kad visiems specialistams bendradarbiavimas yra svarbus tuo, kad dėl jo paslaugos suteikiamos kokybiškiau, efektyviau suvaldomos krizinės situacijos ir tai labai naudinga vaiko gerovei.

Reikšminiai žodžiai: bendradarbiavimas; socialinis darbuotojas; vaiko teisių apsaugos specialistas.

Įvadas

Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto darbo efektyvumas priklauso nuo jų tarpusavio bendradarbiavimo. Kitose šalyse vaiko teisių apsaugos specialistai tapatinami su socialiniais darbuotojais, todėl akivaizdu, kad jie yra neatsiejami vieni nuo kitų ir jiems yra itin svarbu tarpusavyje bendradarbiauti (Žalimienė, Gvaldaitė, Gevorgianienė ir Petružytė, 2020). Svarbu, kad įstaigos ir jų darbuotojai dėtų visas pastangas bendradarbiauti, nes taip paslaugos teikiamos efektyviai. Darbuotojų tarpusavio bendradarbiavimas svarbus sprendžiant problemas įvairiuose gerovės sistemos sektoriuose: sveikatos priežiūros, socialinio darbo srityse, įgyvendinant politiką, kuri sutelkia dėmesį į didesnę efektyvumą, bendradarbiaujant užtikrinti socialinių programų kokybę (Pedersen, 2020). Blanken, Mathijssen, van Nieuwenhuizen, Raab ir van Oers (2022) nurodo, kad paslaugas teikiančių institucijų tarpusavio bendradarbiavimas yra gyvybiškai svarbus siekiant patenkinti įvairius vaikų ir jaunimo, turinčių socialinių ir elgesio problemų, poreikius. Kad šiems vaikams ir jaunimui būtų suteiktos reikiamos paslaugos ir kad paslaugas suteiktų reikiamų įgūdžių turintys specialistai, paslaugas teikiančios įstaigos turi bendradarbiauti.

Sklandus bendradarbiavimas užtikrina stipresnę ir veiksmingesnę šeimų ir vaikų,

patiriančių socialinę riziką, situacijos valdymą (Humphreys, Healey, Kirkwood ir Nicholson, 2018). Bendradarbiavimo tikslų išaiškinimas gali padėti suvienyti bendradarbiaujančias institucijas ir pasiekti išsikelto bendrų tikslų. Svarbu, kad bendradarbiaujančios institucijos išsiaiškintų, ko kiekvienas bendradarbiaujantis tikisi gauti bendradarbiaudamas savo institucijai ir sau (Villagrana, 2020). Langenderfer-Magrunder, Alven, Wilke ir Spinelli (2019) teigimu, dėl sklandaus bendradarbiavimo pagerėja atvejų stebėsenos kokybė, teikiama efektyvesnė pagalba, laiku sutelkiami reikiami ištekčiai, gerėja sprendimų priėmimas, mažėja įstaigų tarpusavio konkuravimas ir nenuoseklūs reikalavimai. Kiaunytė ir Lygnugarienė (2019, p. 82) akcentuoja: „Socialinis darbuotojas, dirbantis su šeimomis, pastebi, kad pagalbos procese dalyvaujančių specialistų dėka atsiranda galimybė ne tik pamatyti daugiau socialinio darbo procesui svarbių aspektų, bet ir iš kitos perspektyvos pasižiūrėti į situaciją.“ Bai, Collins, Fischer ir Crampton (2019) nurodo, kad vaiko gerovės sistemos įstaigų ir bendruomenės agentūrų tarpžinybinis bendradarbiavimas yra būtinas siekiant optimalių vaiko gerovės rezultatų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad daug dėmesio skiriama tarpinstituciniam, tarpprofesiniam, tarpžinybiniam bendradarbiavimui tarp socialinių paslaugų teikimo, tačiau socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui skiriama mažai dėmesio. Žalimienė ir kt. (2020) akcentuoja, kad po 2018 metų vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos iškilo tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemos, todėl pertvarkius sistemą siekiama stiprinti institucijų ir specialistų bendradarbiavimą. Taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad po vaiko teisių apsaugos sistemos centralizacijos, įkūrus atvejo vadybininko pareigybės, socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas dar labiau susilpnėjo.

Bendradarbiavimo svarbą vaikų apsaugos srityje nagrinėjo Kithome, Shanyisa ir Asatsa (2021) ir nurodė, kad vaikų apsaugos sistemoje turi dalyvauti visi pagalbos teikimo dalyviai. Specialistų bendradarbiavimo svarbą vaiko gerovei tiekiant paslaugas vaikams krizinių situacijų metu akcentavo Blanken ir kt. (2022). Dėl bendradarbiavimo sumažėja neigiamos vaikų netinkamo elgesio pasekmės ir gerėja vaikų gerovės rezultatai (Kothari, Fischer, Mullican, Lipscomb ir Jaramillo, 2022). Rác (2017) akcentuoja, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas svarbus. Specialistų ir tarnybų bendradarbiavimas svarbus tuo, kad juo siekiama pagerinti intervenciją su vaikais ir šeimomis (Albuquerque, Aguiar ir Magalhães, 2020). Bai ir kt. (2019) nurodo, kad, siekiant geriausių vaiko gerovės rezultatų, yra būtina, kad tarpinstitucinės vaiko gerovės sistemos ir bendruomenės įstaigos bendradarbiautų tarpusavyje.

Bendradarbiavimo svarbą socialiniame darbe užtikrinant geresnę paslaugų teikimą pabrėžia Juul ir Husby (2020) bei Mason ir Evans (2020). Bendradarbiavimo svarbą sėkmingam paslaugų teikimui akcentuoja Pedersen (2020). Farukuzzaman ir Rahman (2019) akcentuoja socialinio darbuotojo bendradarbiavimo svarbą, bendradarbiavimo įtaką vaiko teisių apsaugos specialistams ir institucijų darbuotojams, kurie teikia paslaugas šeimoms ir vaikams, – Humphreys ir kt. (2018). Villagrana (2020) nurodo, kad vaikų gerovė priklauso nuo specialistų gebėjimo ir kompetencijos dirbti bendradarbiaujant ir kartu siekiant

apsaugoti vaikus, kuriems reikia pagalbos ir (ar) paslaugų.

Lietuvoje socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas nagrinėjamas mažiau. Žiobienė (2022) tyrė bendradarbiavimą tarp valstybės ir savivaldos institucijų, kuris turi įtakos vaiko teisių apsaugos užtikrinimui. Kiaunytė ir Lygnugarienė (2019) nustatė, kad socialiniai darbuotojai bendradarbiaudami gali pamatyti daugiau socialinio darbo procesui svarbių aspektų ir iš kitos perspektyvos pažvelgti į situaciją. Raišienė, Bilan, Smalskys ir Gečienė (2019) tvirtina, kad bendradarbiaujant atsiranda galimybė suteikti kokybiškas paslaugas, ir akcentuoja veiksnius, kurie lemia bendradarbiavimo stiprinimą. Stripeikienė (2021) nurodo, kad institucijos privalo bendradarbiauti ir skatinti tarpusavio bendradarbiavimą reguliariai keisdamosi viena su kita reikiama informacija.

Taigi, bendradarbiavimas yra vienas iš svarbiausių elementų norint socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams efektyviai ir kokybiškai teikti paslaugas šeimoms ir vaikams. Juul ir Husby (2020) atskleidė, kad bendradarbiavimas tarp socialinių darbuotojų yra reikšmingas procesas, kuriame specialistų pokalbiai yra būtini siekiant patenkinti pažeidžiamų šeimų poreikius. Bendradarbiavimas svarbus ir tuo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai gali patenkinti vaiko poreikius ir bendradarbiaudami padėti gerinti vaiko ir tėvų santykius.

Žiobienės (2022) tvirtinimu, vaiko teisių apsaugos specialistų pastangos užtikrinant vaiko teises yra labai svarbios, todėl jų ir savivaldybės institucijų darbuotojų santykiai ir bendradarbiavimas reikšmingas. Nepaisant to, socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų profesinėje veikloje bendradarbiaujant vis dar kyla iššūkių ir trukdžių. Galima teigti, kad nors Lietuvoje ir bandoma spręsti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo problemas ir ieškoti būdų, kaip stiprinti jų tarpusavio bendradarbiavimą, tačiau ši problema vis dar išlieka reikšminga ir aktuali. Taip pat stokojama tyrimų apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą. Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų subjektyvaus bendradarbiavimo vertinimo analizė svarbi išryškinant jų bendradarbiavimo realijas ir numatant bendradarbiavimo gerinimo galimybes, remiantis žiniomis, grįstomis moksliniais tyrimais. Kyla klausimas: kaip socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai vertina bendradarbiavimo svarbą?

Straipsnyje nagrinėjamo tyrimo objektas – socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas, jo svarbos vertinimas. Tikslas – atskleisti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos subjektyvų vertinimą. Uždaviniai: 1) teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą; 2) atlikti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos subjektyvaus vertinimo tyrimo analizę. Tyrimo hipotezė: socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai pripažįsta bendradarbiavimo tarpusavyje svarbą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, lyginamosios analizės metodai. Tyrimo duomenų surinkimui taikytas anketinės apklausos metodas. Tyrimo duomenų analizei buvo taikomi aprašomosios statistikos, grafinio vaizdavimo, koreliacinės

analizės metodai. Duomenų analizei atlikti buvo naudojama SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programinė įranga (SPSS 20 versijos paketu) ir „MS Excel 2016“ programa.

1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba ir reikšmė

Rác (2017) teigė, kad tarptautiniu lygmeniu socialinio darbo sistema yra susieta su vaiko apsaugos sistema, pabrėžiant šių sistemų darbuotojų bendradarbiavimo svarbą. Žio-bienė (2022, p. 233) akcentuoja: „Vaiko teisių apsaugos institucijų vaidmuo užtikrinant vaiko teisių įgyvendinimą yra labai svarbus, tad šių institucijų vieta valstybės valdžios hierar-chijoje, santykis su vykdomąja valdžia, kokybiškas bendradarbiavimas su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis lemia vaiko teisių apsaugos svarbą valstybėje ir visuomenėje.“ Šatkauskienė (2016) nurodo, kad socialinis darbas grindžiamas holistine paradigma, apimančia bendradarbiavimu ir abipuse pagarba grįstus žmonių santykius, o bendradar-biavimas yra svarbus socialiniam darbuotojui, siekiančiam sulaukti pagalbos iš kitų. Ado-maitytė-Subačienė (2015) tvirtina, kad bendradarbiavimo svarba aiškinama nevyriausy-binių institucijų ir privačių įstaigų įtraukimu į paslaugų teikimo procesą. Kithome ir kt. (2021), tyrinėję bendradarbiavimą tarp įstaigų, taip pat akcentuoja, kad veiksmingai vaikų apsaugos sistemai reikia holistinio požiūrio, kuriame turi dalyvauti visi pagalbos teikimo dalyviai. Be to, minėti mokslininkai nustatė, kad specialistų holistiniam požiūriui trukdė prasti darbiniai santykiai, nepasitikėjimas specialistais. Mason ir Evans (2020) akcentuoja, kad socialiniame darbe bendradarbiavimas yra savaime suprantamas dalykas, neatsiejamas nuo darbo su žmonėmis. Be to, socialiniame darbe bendradarbiavimas vertinamas kaip lygiagretus socialinio darbuotojo ir kitų specialistų, dirbančių su tais pačiais žmonėmis, pareigų pasidalijimas. Juul ir Husby (2020) pabrėžia, kad bendradarbiavimas gali būti su-prantamas kaip bendro kūrimo procesas, kuriame itin svarbūs pokalbiai siekiant paten-kinti pažeidžiamų vaikų poreikius, teikiant paslaugas jiems. Bendradarbiavimas svarbus užtikrinant geresnį paslaugų teikimą ir daro šeimas imlesnes vaiko gerovės intervencijoms. Vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiaudami gali patenkinti vaiko poreikius ir pa-dėti pagerinti santykius tarp vaiko ir tėvų.

Krikščūnės (2018) teigimu, glaudus bendradarbiavimas svarbus siekiant išnagrinėti atskirus atvejus, susijusius su galimu vaiko teisių pažeidimu, jei būtina greitai reaguoti arba bendradarbiauti kelioms institucijoms, arba jei atitinkamos situacijos negali išspręsti vie-na institucija arba ji nebuvo išspręsta per ilgą laiką. Tinkamai bendradarbiaujant situaciją vaiko teisių apsaugos srityje galima pamatyti įvairiapusiškai ir galima teikti savivaldybėms siūlymus dėl savivaldybės ar miesto vaiko teisių apsaugos programos sudarymo, įtraukiant priemones, kurių reikia tarpinstitucinio bendradarbiavimo sistemai tobulinti ir norint už-tikrinti suderintą ir koordinuotą institucijų bendradarbiavimą. Be to, glaudus bendradar-biavimas leidžia pateikti konstruktyvius pasiūlymus Gerovės ministerijai dėl teisės aktų tobulinimo ir bendradarbiavimo vaiko teisių apsaugos srityje stiprinimo Latvijoje. Savo

ruožtu Gerovės ministerija perduoda specialistų pasiūlymus svarstyti Bendradarbiavimo su vaikais tarybai. Panašias tendencijas atskleidė ir Pedersen (2020) tyrimas, rodantis, kad, norint suteikti pagalbą sudėtingų poreikių turintiems žmonėms, dažnai reikia bendrų gerovės tarnybų pastangų, todėl tarpprofesinis bendradarbiavimas yra svarbus norint sėkmingai teikti socialines paslaugas. Autorius akcentuoja, kad Norvegijoje daug pastangų yra sutelkta į tarpprofesinį bendradarbiavimą skatinančios politikos finansavimą ir įgyvendinimą.

Kiti tyrimai (Raišienė ir kt., 2019) rodo, kad institucijų ir sektorių bendradarbiavimas yra svarbus, kai siekiama šalies tvarumo. Minėti mokslininkai nurodo, kad organizacijų bendradarbiavimas ir gerai koordinuojama tarpinstitucinė veikla suteikia galimybę teikti kokybiškesnes socialines paslaugas. Kothari ir kt. (2022) akcentavo, kad bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko grovei, ypač krizinių situacijų metu, kai institucijų darbuotojai laiku sutelkia dėmesį į asmens stiprybes ir skatina apsauginius veiksnius (individualiu, šeimos ir bendruomenės lygmeniu), sumažėja neigiamos netinkamo elgesio pasekmės ir skatinama asmenų gerovė.

Farukuzzaman ir Rahman (2019) pabrėžia, kad bendravimas yra svarbus tiesioginio socialinio darbo praktikoje. Blanken ir kt. (2022) nurodo, kad įstaigoms, teikiančioms socialines paslaugas, tarpusavio bendradarbiavimas yra ypač svarbus, kai norima patenkinti įvairius nepilnamečių vaikų, turinčių socialinių ir elgesio problemų, poreikius. Kad vaikams ir jaunimui būtų suteiktos reikiamos paslaugos ir kad paslaugas suteiktų reikiamų įgūdžių turintys specialistai, paslaugas teikiančios įstaigos turi bendradarbiauti.

Humphreys ir kt. (2018), nagrinėję daugiavfunkcį bendradarbiavimo projektą, kuriuo buvo siekiama plėtoti bendradarbiavimą tarp vaiko teisių apsaugos tarnybų, paslaugas šeimoms ir vaikams teikiančių institucijų bei kitų specializuotų institucijų, padedančių nuo smurto nukentėjusioms šeimoms, akcentavo operatyvumo ginant informaciją ir savitarpio palaikymo bei pagalbos svarbą. Tyrimas parodė, kad įvairios institucijos dažnai disponuoja skirtinga informacija apie šeimą ir jos narius, pabrėžiant efektyvaus dalijimosi informacija svarbą vertinant rizikas šeimoje ir gerinant reagavimą į pranešimus (pvz., smurtą šeimoje).

Povilaitienė ir Kniūraitė (2019), nagrinėjusios bendradarbiavimą tarp įstaigų, kurios teikia socialines paslaugas motinoms, kurios yra nepilnametės, nustatė, kad socialiniai darbuotojai bendrauja su daugeliu institucijų, iš kurių viena yra Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Institucijos, teikiančios socialines paslaugas sunkumus patiriančioms šeimoms, siekia bendrų tikslų: visos pagalbą šeimai teikiančios institucijos siekia, kad šeimos kuo greičiau pradėtų sėkmingai funkcionuoti ir sėkmingai įsitrauktų į bendruomeninį ir visuomeninį gyvenimą.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos (toliau – Tarnyba) 2020 metų veiklos ataskaitoje nurodoma, kad tarnyba akcentuoja bendradarbiavimą su kitomis įstaigomis, todėl nuolat su jomis palaiko ryšius (pvz., 2020 metais organizavo 146 susirinkimus su savivaldybių socialinių paslaugų centrų ir socialinių paramos skyrių darbuotojais). Susirinkimų tikslas buvo aptarti tarpusavio bendradarbiavimo problemas. O 2021 metų Tarnybos ataskaitoje teigiama, kad buvo suorganizuoti 802 susirinkimai, kurių tikslas buvo

aptarti tarpusavio sklandaus bendradarbiavimo galimybes. 2022 metų Tarnybos ataskaitoje taip pat akcentuojamas bendradarbiavimas, kuris buvo nukreiptas į bendradarbiavimą su socialiniais darbuotojais ir atvejo vadybininkais. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad Tarnyba aktyviai siekia sklandaus bendradarbiavimo su kitomis įstaigomis, aktyviai imasi iniciatyvos tarpusavyje aptarti bendradarbiavimo problemas ir ieško būtų bendradarbiavimui gerinti.

Kiti mokslininkai (Toros, Tart ir Falch-Eriksen, 2021) akcentuoja, kad bendradarbiaudami specialistai turi įsipareigoti siekti bendro tikslo – vaiko teisės į gerovę ir atitinkamai veikti pagal jiems priskirtas veiklos funkcijas. Vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavimas reiškia „dirbti kartu“, t. y. specialistai turi padėti vienas kitam, o ne tik perduoti vaiko bylą. Vaikui negali padėti vienas specialistas. Vaiko teisių apsaugos specialistai priima galutinį sprendimą dėl intervencijos, tačiau tam, kad būtų priimtas vaiko poreikius atitinkantis sprendimas, bendradarbiavimas yra svarbus komponentas, svarbu yra bendra atsakomybė, t. y. abu bendradarbiaujantys specialistai žino, kas vyksta su vaiku, įtraukiant ir intervencijas. Teikdami paslaugas vaikui ir šeimai bendradarbiaujantys specialistai turi savo funkcijas ir turėtų vengti paslaugų dubliavimo ar streso vaikui sukėlimo pagalbos teikimo procese. Taigi, atkreiptinas dėmesys į tai, kad bendradarbiavimas svarbus tuo, kad tik vienas specialistas negali padėti šeimai ir (ar) vaikui, nes pagalbos teikimo procese turi dirbti komanda.

2. Tyrimo metodika ir tiriamieji

Empiriniu tyrimu siekiama ištirti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą. Šiam tikslui įgyvendinti pasirinkta taikyti kiekybinę tyrimo strategiją. Kiekybinis tyrimas pasirinktas todėl, kad tai greitas ir patogus būdas, padedantis apimti kuo didesnę skaičių socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų, kuriuos galima pasiekti virtualiu būdu, ir suteikia galimybę palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų nuomones dėl bendradarbiavimo svarbos. Tyrime nagrinėjami ryšiai ir tarpusavio sąsajos tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų.

Atliekant tyrimą naudota dviejų pakopų atranka – sisteminė ir klasterinė (lizdinė) imtys. Gaižauskaitė ir Mikėnė (2014) nurodo, kad sisteminė atranka yra tada, kai imtis sudaroma pasirenkant kiekvieną visumos elementą. Remiantis sistetine atranka, buvo sudaryti Lietuvoje esančių socialinių paslaugų centrų ir Tarnybos teritorinių skyrių sąrašai. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teigimu, „pagrindiniai socialinių paslaugų teikimo organizatoriai yra savivaldybės. Savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijose gyventojams užtikrinimą planuodama ir organizuodama socialines paslaugas, kontroliuodama bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. <...> Socialines paslaugas gali gauti įvairios žmonių grupės: senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos, asmenys su negalia ir jų šeimos, likę be tėvų globos vaikai, socialinės

rizikos vaikai ir jų šeimos, socialinės rizikos šeimos, vaikus globojančios šeimos, kiti asmenys ir šeimos“ (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2022). Atsižvelgiant į tai, Lietuvoje yra 60 savivaldybių, kuriose yra socialinių paslaugų teikimo įstaigos ir jose dirbantys socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis. Tyrimo imtis – socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai. Socialiniams darbuotojams buvo taikyti šie atrankos kriterijai: 1) socialiniai darbuotojai, dirbantys su šeimomis socialinių paslaugų teikimo įstaigose ir turintys nemažiau kaip 2 metų darbo patirtį; 2) socialiniai darbuotojai, turintys socialinio darbo išsilavinimą. Tarnybos specialistams buvo taikyti šie atrankos kriterijai: 1) Tarnybos specialistai, dirbantys teritoriniuose skyriuose ir turintys ne mažesnę nei 2 metų darbo patirtį; 2) Tarnybos specialistai, turintys socialinio darbo studijų krypties išsilavinimą.

Pasirinktas imties būdas – tikimybinė imtis. Gaižauskaitė ir Mikėnė (2014) tvirtina, kad tikimybių atranka grindžiama tikimybių teorija ir populiacijos elementus į imtį parenka atsitiktinai (atsitiktinė atranka), tačiau šis atsitiktinumas yra apibrėžtas ir išmatuojamas: yra žinoma kiekvieno populiacijos elemento patekimo į imtį tikimybė. Tarnybos 2021 metų veiklos ataskaitos duomenimis, Tarnybą sudarė 12 teritorinių skyrių (Alytaus apskrities, Kauno apskrities, Kauno miesto, Klaipėdos apskrities, Marijampolės apskrities, Panevėžio apskrities, Šiaulių apskrities, Tauragės apskrities, Telšių apskrities, Utenos apskrities, Vilniaus apskrities ir Vilniaus miesto teritoriniai skyriai). Gaižauskaitė ir Mikėnė (2014) nurodo, kad klasterinė atranka yra tada, kai pradiniam atrankos etape parenkamos elementų grupės, t. y. klasteriai (pvz., mokyklos, klasės, gyvenvietės), o ne populiacijos elementai. Remiantis klasterine (lizdine) imtimi, buvo atrinkti socialinių paslaugų teikimo įstaigose dirbantys socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis.

Yamane (1967) pateikė imties dydžio apskaičiavimo formulę. Tai supaprastinta imties dydžio formulė, kai žinomas populiacijos dydis (mažoms ir sąlygiškai nedidelėms imtims pritaikyta 95 proc. patikimumo lygmeniui ir 5 proc. matavimo paklaidai).

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

Imties dydžio apskaičiavimo formulė (Yamane, 1967):

$$n = \frac{467}{1 + 467 * 0,05^2} = 215$$

Pagal šią formulę apskaičiuota, kad reprezentatyvi tyrimo imtis būtų 215 tyrimo dalyvių. Kadangi buvo norima apklausti vienodą skaičių socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų, tai reiškia, kad reikėjo apklausti 215 socialinių darbuotojų ir 215 vaiko teisių apsaugos specialistų. Tyrime dalyvavo 448 tiriamieji, iš kurių 224 yra socialiniai darbuotojai ir 224 yra vaiko teisių apsaugos specialistai. Taigi, pagal sudarytą imties santykį tyrime proporcingai atstovauja tiek socialinių darbuotojų, tiek vaikų teisių apsaugos specialistų. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal pareiγbes pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal pareigybes ($N = 448$)

Table 1. Distribution of research participants by position ($N = 448$)

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal pareigybes	
Pareigybės	Tyrimo dalyvių skaičius
Socialinis darbuotojas	16
Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis	208
Tarnybos vyriausiasis specialistas	158
Tarnybos vyriausiasis specialistas (mobiliuosios komandos darbuotojas)	29
Tarnybos vyriausiasis specialistas (budėtojas)	26
Tarnybos vyriausiasis specialistas (teisininkas)	9
Tarnybos vyresnysis patarėjas	1
Tarnybos patarėjas	1
Iš viso:	448

Tyrimas atliktas 2022–2023 metais. Taip pat buvo atliktas pilotinis tyrimas. Atliekant pilotinį tyrimą anketos patikimumas buvo pamatuotas Cronbacho alfa koeficientu. Cronbacho alfa koeficientas yra interpretuojamas kaip matas, parodantis, ar klausimyne pateikti klausimai matuoja tą patį dalyką (yra pakankamai gerai suderinti). Šio koeficiento reikšmė 0,7 ir daugiau yra traktuojama kaip labai gera. Klausimyno patikimumo įvertis (Cronbacho alfa) yra 0,964, tai parodo labai gerą klausimyno patikimumą.

Tyrimo organizavimas. Tyrime buvo kviečiami dalyvauti savivaldybių socialinių paslaugų įstaigų su šeimomis dirbantys socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai. Prieš pradėdant platinti anketas buvo gautas Tarnybos leidimas atlikti apklausą. Siekiant pasiekti potencialius tyrimo dalyvius, jų darbo elektroninio pašto adresais buvo išsiųstas prašymas dalyvauti tyrime, kuriame nurodytas tyrimo tikslas, išdėstyta tyrimo etika ir pateikiamos nuorodos į apklausos anketą, paskelbtą elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt. Anketos ir prašymai dalyvauti tyrime buvo siunčiami tol, kol buvo pasiektas reikiamas dalyvių skaičius. Anketa buvo platinama tik internetu.

Tyrimo duomenų analizei taikomi aprašomosios statistikos, grafinio vaizdavimo, koreliacinės analizės metodai. Duomenys apskaičiuoti naudojantis SPSS (angl. *Statistical Package for Social Sciences*) programinę įrangą (SPSS 20 versijos paketu) ir „MS Excel 2016“ programa. Analizė atlikta raštiškai. Naudotas surinktų duomenų vaizdavimo būdas – lentelės, paveikslai. Intervaline skale ir Likerto skale išreikštiems duomenims apskaičiuojami vidurkiai (*Vid.*) ir standartiniai nuokrypiai (*SN*), rangine ir nominaline skale išreikštiems duomenims buvo apskaičiuoti dažniai (abs. skaičiai ir proc.). Pimentel (2019) nurodo, kad tyrėjai, sudarydami Likerto skalę, pirmenybę teikia lyginėms atsakymų kategorijoms (pvz., 4, 6, 8 arba 10), kurios kai kuriuose literatūros šaltiniuose vadinamos Likerto jėgos skalėmis, dėl tam tikrų priežasčių, nes jie nori išvengti tarpinio atsakymų skalės scenarijaus,

pavyzdžiui, trijų (neutralių ir (arba) neapsisprendusių) penkių Likerto skalių kategorijų. Pasak Taherdoost (2019), Likerto skalės, turinčios santykinai daugiau atsakymų kategorijų (šešias ar daugiau), yra patikimesnės. Apskritai, didinant skalės balų skaičių, validumas didėja. Tyrimui buvo suformuota 6 įverčių Likerto skalė, kurioje gretimų parinkčių yra daugiau nei įprastai, palyginti su 5 balų skale, nes taip pasirinkimų spektras suteikė tyrimo dalyviams daugiau pasirinkimo variantų, todėl tiriamųjų atsakymai tikslesni, labiau atspindintys jų nuomonę. Bilevičienė ir Jonušauskas (2011) akcentuoja, kad ranginė skalė naudojama tada, kai galima nustatyti tiriamųjų objektų charakteristikų skirtumus ir atitinkamai išdėstyti objektus eilės tvarka.

Siekiant palyginti apskaičiuotų skalių vidutinius dydžius tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų, buvo apskaičiuoti neparametriniai Mann–Whitney U (dviejų nepriklausomų imčių atvejais) testai. Karadimitriou, Marshall ir Knox (2018) pabrėžia, kad Mann–Whitney U testas naudojamas norint palyginti, ar priklausomas kintamasis skiriasi tarp dviejų nepriklausomų grupių. Palyginama, ar priklausomo kintamojo pasiskirstymas yra vienodas dviejose grupėse. Testas išrikiuoja visus kintamuosius, t. y. mažiausia reikšmė yra lygi vienetui, o tada testo statistikai apskaičiuoti naudojama rangų suma. Pukėnas (2009, p. 5) nurodo, kad „kintamasis, kurio reikšmės nepriklauso nuo kitų kintamųjų, vadinamas nepriklausomu, kintamasis, kurio reikšmės priklauso nuo kito kintamojo – priklausomu“.

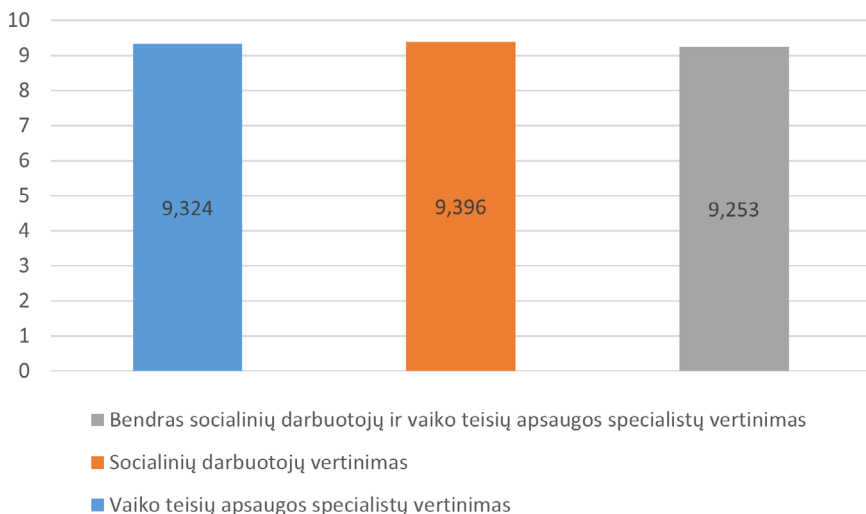
Požymių ryšiams vertinti sudarytos susijusių požymių lentelės, požymių priklausomybei nustatyti skaičiuotas Chi-kvadrato (χ^2) kriterijus, proporcijų lygybė vertinta z testu su Bonferroni korekcija. Visais atvejais statistiškai reikšmingu laikomas skirtumas, kurio patikimumas bus didesnis nei 95 proc., t. y. kai $p < 0,05$. L. Connelly (2019) tvirtina, kad Chi kvadrato statistika naudojama tada, kai kintamasis matuojamas nominaliu (taip pat žinomas kaip kategorinis) lygiu. Nominaliuose duomenyse kiekviena kategorija yra viena kitą paneigianti. Chi kvadrato statistika buvo naudojama siekiant įvertinti, ar daugiau ar mažiau save stebintys vartotojai turėjo didesnę ar mažesnę atkryčio tikimybę. Šia statistika lyginamos proporcijos siekiant nustatyti, ar jos yra statistiškai reikšmingos.

Atliekant tyrimą laikytasi šių etikos principų: savanoriško sutikimo dalyvauti tyrime, informuotumo, duomenų saugojimo, anonimiškumo ir konfidencialumo užtikrinimo, žalos respondentams vengimo.

Tyrimo ribotumai ir sunkumai. *Imties ribotumo problema* – respondentai turėjo turėti kompiuterius, gebėti jais dirbti, jei tai apklausa e. paštu ar internetu – turėti interneto prieigą. Tyrėjams iškilo *grįžtamumo problema*. Pirmuoju etapu išsiuntus nuorodas į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt įkeltą tyrimo anketą, atsakė tik 84 tiriamieji. Pasiėkti reikiamą tyrimo dalyvių skaičių pavyko telefonu susisiekius su Tarnybos teritorinių skyrių vedėjais ir socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, vadovais, pristačius dar kartą tyrimą, paprašius tarpininkauti motyvuojant darbuotojus dalyvauti tyrime.

3. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos subjektyvaus vertinimo rezultatai ir jų analizė

Tiriamųjų buvo prašoma dešimties balų skalėje įvertinti, ar socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui svarbu bendradarbiauti (aukštesnis balas rodo, kad bendradarbiavimas laikomas svarbesniu). Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą (1 pav.), nustatyta, kad bendras vertinimas buvo didesnis nei 9,3 balai, tai rodo, kad bendradarbiavimas laikomas labai svarbiu. Taigi, minėtiems specialistams svarbu bendradarbiauti, nes dėl tarpusavio bendradarbiavimo specialistai gali efektyviau ir kokybiškiau suteikti paslaugas klientams ir tai padėtų pagerinti socialinių paslaugų standartus valstybėje.

1 pav. Nuomonės, ar socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui svarbu bendradarbiauti, vertinimas ($U = 22580,0$; $p = 0,060 > 0,05$)

Figure 1. Evaluation of the opinion of whether it is important for the social worker and the child rights protection specialist to collaborate ($U = 22580,0$, $p = 0,060 > 0,05$)

Tyrimu nustatyta, kad socialiniai darbuotojai bendradarbiavimą laikė kiek svarbesniu, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais, tačiau, apskaičiavus Mann–Whitney U testą, statistiškai reikšmingo skirtumo nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$). Tai rodo, kad socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo vertinimas reikšmingai nesiskyrė. Taigi, tyrimo rezultatai atskleidžia, kad tiek socialiniams darbuotojams, tiek vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavimas yra svarbus. Tokie tyrimo rezultatai patvirtina iškeltą hipotezę, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių

apsaugos specialistams svarbu bendradarbiauti tarpusavyje. Pasakytina, kad, norint suteikti efektyvią pagalbą šeimai ir (ar) vaikui, svarbus komandinis darbas, nes vienas specialistas to padaryti negali. Tik bendradarbiaudami socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai tarpusavyje suteiks kokybiškesnes ir efektyvesnes paslaugas šeimai ir (ar) vaikui, patenkins jų poreikius.

Mokslininkų darbuose apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo svarbą taip pat akcentuojama, kad minėtų specialistų bendradarbiavimas yra svarbus. Rác (2017) teigimu, visa vaiko teisių apsaugos sistema glaudžiai siejasi su socialinio darbo sistema ir ypač svarbus yra šių dviejų sistemų darbuotojų bendradarbiavimas. Žiobienė (2022, p. 233) taip pat nurodo, kad „vaiko teisių apsaugos institucijų vaidmuo užtikrinant vaiko teisių įgyvendinimą yra labai svarbus, tad šių institucijų vieta valstybės valdžios hierarchijoje, santykis su vykdomąja valdžia, kokybiškas bendradarbiavimas su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis lemia vaiko teisių apsaugos svarbą valstybėje ir visuomenėje“. Blanken ir kt. (2022) tvirtinimu, bendradarbiavimas tarp socialinių paslaugų teikėjų yra itin svarbus padedant spręsti vaikų ir jaunimo socialines ir elgesio problemas.

Tiriamųjų taip pat buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu“) įvertinti teiginius apie aspektus, kurie yra svarbūs bendradarbiaujant socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui. Specialistų bendradarbiavimo vertinimai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Teiginių apie aspektus, kurie yra svarbūs bendradarbiaujant socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui, vertinimas

Table 2. Evaluation of statements about the aspects that are important in the collaboration of the social worker and the child rights protection specialist

Teiginys	Bendras		Socialiniai darbuotojai		Vaiko teisių apsaugos specialistai		U	p
	Vid.	SN	Vid.	SN	Vid.	SN		
Specialistų tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba	5,72	0,59	5,74	0,63	5,71	0,55	23 622,5	0,136
Specialistų tarpusavio santykiai paremti tarpusavio palaikymu ir parama	5,39	0,94	5,47	0,88	5,30	1,00	22 971,5	0,076
Bendradarbiaudami specialistai siekia bendro tikslo	5,71	0,68	5,70	0,72	5,71	0,64	24 414,5	0,485
Bendradarbiavime svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas	5,33	1,00	5,43*	0,98	5,24	1,01	22 184,0	0,016

Teikiant pagalbą dalyvauja visi pagalbos teikimo dalyviai	5,46	0,96	5,55*	0,94	5,36	0,97	21 551,5	0,002
Bendradarbiavimas yra bendro kūrimo procesas	5,50	0,82	5,56	0,76	5,43	0,88	23 360,5	0,136
Bendradarbiaujant svarbūs pokalbiai	5,53	0,76	5,61*	0,69	5,45	0,82	22 748,5	0,042
Bendradarbiaujant yra svarbu dalytis informacija	5,74	0,60	5,74	0,65	5,75	0,55	24 540,0	0,563
Bendradarbiaujant svarbus informacijos gavimo operatyvumas	5,75	0,60	5,77	0,56	5,73	0,64	24 543,0	0,563
Bendradarbiaujant dalijamasi gera patirtimi	5,47	0,83	5,56	0,72	5,39	0,92	23 170,0	0,100

*U – Mann–Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis. Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti. * $p < 0,05$, palyginus su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su teiginiais „Bendradarbiaujant svarbus informacijos gavimo operatyvumas“, „Bendradarbiaujant yra svarbu dalytis informacija“, „Specialistų tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba“ ir „Bendradarbiaudami specialistai siekia bendro tikslo“ (vertinimo vidurkis viršija 5,7 balus). Tyrimo dalyviai labiausiai nesutiko su teiginiais „Bendradarbiaujant svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas“ (5,33 balai) ir „Specialistų tarpusavio santykiai paremti tarpusavio palaikymu ir parama“ (5,39 balai). Tyrimas atskleidė, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiaujant tarpusavyje labai svarbu dalytis informacija ir informacijos gavimo operatyvumas. Šio tyrimo rezultatai panašūs į Humphreys ir kt. (2018) tyrėjų išvargas, kad vaiko teisių apsaugos tarnyboms ir institucijoms, teikiančioms paslaugas šeimoms ir vaikams, bendradarbiaujant yra nepaprastai svarbu dalytis informacija, jos gavimo operatyvumas. Dauguma tiriamųjų taip pat akcentavo, kad bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui ir lemia geresnę paslaugų kokybę. Tačiau tyrimo rezultatai parodė, kad socialiniai darbuotojai žymiai dažniau nei vaiko teisių apsaugos specialistai teigia, kad bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui ir kad bendradarbiavimas lemia geresnės kokybės paslaugas. Gali būti, kad šie rezultatai pasiskirstė dėl to, kad socialiniai darbuotojai yra tie, kurie teikia socialines paslaugas šeimoms ir vaikams, kad tarp paslaugų vartotojų ir socialinių darbuotojų vyksta glaudesnis ir intensyvesnis bendradarbiavimas, jie žino šeimų ir vaikų problemas geriau. Vaiko teisių apsaugos specialistai, priešingai, tik nustato socialinių paslaugų poreikį ir nukreipia šeimą pas socialinių paslaugų teikėją.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann–Whitney U testai ir nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p < 0,05$) skirtumai. Jie parodė, kad su teiginiais „Bendradarbiaujant svarbus lygiagretus

atsakomybės pasiskirstymas“, „Teikiant pagalbą dalyvauja visi pagalbos teikimo dalyviai“ ir „Bendradarbiaujant svarbūs pokalbiai“ reikšmingai labiau sutiko socialiniai darbuotojai, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais. Pabrėžtina, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų nesiskyrė (nes $p > 0,05$). Remiantis tiriamųjų atsakymais galima teigti, kad socialiniams darbuotojams bendradarbiaujant yra svarbiausia lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, visų pagalbos teikimo dalyvių dalyvavimas ir tarpusavio pokalbiai. Svarbu akcentuoti, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos tarpusavyje siejasi, todėl suprantama, kad bendradarbiaujant išskiriamas lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, pagalbos teikimas ir pan. Mason ir Evans (2020) taip pat tvirtina, kad socialiniame darbe bendradarbiaujant svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas. Juul ir Husby (2020) akcentuoja, kad bendradarbiavimo procese itin svarbūs yra pokalbiai.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu“) įvertinti teiginius apie aspektus, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas yra svarbus šeimai ir vaikams. Gauti vertinimai pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė. Teiginių apie aspektus, susijusius su socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba šeimai ir vaikams, vertinimas
Table 3. Evaluation of statements about the aspects of collaboration between the social worker and the child rights protection specialist that are important for families and children

Teiginys	Bendras		Socialiniai darbuotojai		Vaiko teisių apsaugos specialistai		U	p
	Vid.	SN	Vid.	SN	Vid.	SN		
Bendradarbiavimas stiprina tarpusavio ryšius	5,36	0,87	5,39	0,91	5,33	0,84	23360,0	0,159
Bendradarbiaujant mažėja darbuotojų pažeidžiamumas	5,24	0,91	5,37*	0,84	5,12	0,95	21292,0	0,003
Dėl bendradarbiavimo gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų	4,80	1,12	4,88	1,11	4,71	1,12	22723,0	0,072
Bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei	5,42	0,80	5,44	0,85	5,40	0,75	23696,0	0,250
Bendradarbiaujant šeimos tampa imlesnės vaiko gerovės intervencijoms	5,08	0,97	5,13	0,98	5,04	0,96	23683,0	0,276

Bendradarbiaujant užtikrinamas geresnis krizinės situacijos šeimoje valdymas	5,43	0,77	5,44	0,78	5,41	0,75	24198,5	0,464
Bendradarbiavimas skatina padėti šeimoms integruotis į visuomeninį gyvenimą	5,09	0,99	5,15	0,96	5,03	1,02	23386,0	0,185
Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui	5,48	0,82	5,58*	0,74	5,37	0,88	21883,5	0,006
Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos	5,44	0,86	5,55*	0,77	5,33	0,92	21817,5	0,006
Bendradarbiavimas stiprina tarpusavio ryšius	5,36	0,87	5,39	0,91	5,33	0,84	23360,0	0,159

*U – Mann–Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis. Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti. * $p < 0,05$, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su teiginiais „Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui“, „Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos“, „Bendradarbiaujant užtikrinamas geresnis krizinės situacijos šeimoje valdymas“ ir „Bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei“ (vertinimo vidurkis viršija 5,4 balus), labiausiai nesutiko su teiginiu „Dėl bendradarbiavimo gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų“ (4,80 balai). Ypač svarbu įtraukti kuo platesnį su šeimomis ir vaikais dirbančių institucijų spektrą (švietimo, socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros įstaigų, nevyriausybinį organizacijų ir kt.), nes kuo daugiau įstaigų teikia paslaugas šeimai ir (ar) vaikui, tuo daugiau jos gaus visapusių paslaugų ir tuo efektyvesnis bus paslaugų teikimo procesas.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann–Whitney U testai ir nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p < 0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad su teiginiais „Bendradarbiaujant mažėja darbuotojų pažeidžiamumas“, „Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui“ ir „Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos“ reikšmingai labiau sutiko socialiniai darbuotojai, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kitų teiginių vertinimai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų statistiškai reikšmingai nesiskyrė (nes $p > 0,05$). Juul ir Husby (2020) taip pat akcentuoja, kad bendradarbiaujant užtikrinamas geresnis paslaugų teikimas. Pedersen (2020) nurodo, kad bendradarbiavimas yra svarbus tinkamai ir kokybiškai suteikiant paslaugas.

Tiriamieji labiausiai nesutiko su teiginiu „Dėl bendradarbiavimo gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų“ (4,80 balai). Raišienė ir kiti (2019) taip pat nurodo, kad bendradarbiavimas leidžia suteikti kokybiškesnes socialines paslaugas ir tai padeda pagerinti socialinių paslaugų lygį valstybėje. Taigi, galima teigti, kad nagrinėti aspektai, apimantys specialistų

bendradarbiavimą teikiant socialines paslaugas, svarbesni socialiniams darbuotojams galimai dėl to, kad socialinio darbuotojo paslaugų teikimas prasideda nuo bendravimo su šeima, ji konsultuojama jai aktualiais klausimais, suteikiama visa reikiama informacija apie paslaugų būtinumą, tikslingumą ir prieinamumą. Socialinis darbuotojas gali tarpininkauti, kad padėtų šeimai gauti reikiamas paslaugas ir bendradarbiauti su kitomis įstaigomis, kad pagalbos procesas būtų efektyvesnis. O vaiko teisių apsaugos specialistai tik nustato socialinių paslaugų poreikį ir nukreipia šeimą į socialinių paslaugų teikimo įstaigą.

Apibendrinant socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos vertinimo rezultatus galima teigti, kad, socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui teikiant paslaugas šeimoms ir (ar) vaikams, bendradarbiavimas yra itin svarbus. Tai reiškia, kad kelta hipotezė pasitvirtino. **Šiems specialistams bendradarbiavimas turi būti grindžiamas informacijos perdavimu, informacijos dalijimosi operatyvumu, abipuse pagarba ir bendro tikslo siekimu. Socialiniams darbuotojams**, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais, bendradarbiavimas yra labiau paralelinis pareigų pasiskirstymas, visų specialistų įtraukimas į pagalbos teikimo procesą, bendri pokalbiai. Taip pat svarbu pabrėžti, kad bendradarbiavimas visiems specialistams, jų subjektyviu vertinimu, svarbus tuo, kad dėl jo teikiamos kokybiškesnės paslaugos, efektyvesnis krizinių situacijų valdymas ir bendradarbiavimas labai naudingas vaiko gerovei.

Išvados

Išanalizavus teorinius šaltinius apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą galima teigti, kad socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui, teikiant paslaugas šeimoms ir (ar) vaikams, bendradarbiavimas yra itin svarbus. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams svarbu bendradarbiauti tarpusavyje vadovaujantis holistiniu požiūriu, kuris apima žmonių tarpusavio santykius, paremtus bendradarbiavimu ir abipuse pagarba. Be to, bendradarbiauti turėtų visi pagalbos šeimai ir (ar) vaikui teikimo procese dalyvaujantys specialistai. Bendradarbiavimas yra būtinas norint suteikti veiksmingą pagalbą šeimai ir (arba) vaikui, nes nė vienas specialistas negali to padaryti vienas. Tik bendradarbiaujant socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams bus gerinama paslaugų šeimai ir (ar) vaikui kokybė ir efektyvumas bei tenkinami jų poreikiai. Taip pat svarbu, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai dirbtų kartu siekdami bendro tikslo ir palaikytų vieni kitus nedubliuodami savo funkcijų.

Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo praktikos subjektyvaus vertinimo tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendradarbiavimas specialistams yra itin svarbus. Socialinės srities profesionalų ypač akcentuojamas informacijos gavimo operatyvumas ir dalinimasis informacija, tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba ir bendro tikslo siekimu. Socialiniams darbuotojams, palyginti su vaiko teisių apsaugos specialistais, bendradarbiavime svarbesnis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, visų

specialistų dalyvavimas pagalbos teikimo procese ir tarpusavio bendravimas. Tyrimo rezultatai rodo, kad, socialinės srities profesionalų nuomone, sklandžiai bendradarbiaujant socialinės paslaugos yra suteikiamos kokybiškai, efektyviau suvaldomos krizinės situacijos ir tai padeda užtikrinti vaiko gerovę.

Literatūra

- Adomaitytė-Subačienė, I. (2015). Socialinių paslaugų kokybės standartizavimas Lietuvoje. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 11, 54–65. doi.org/10.15388/STEPP.2015.11.8375
- Albuquerque, J., Aguiar, C., & Magalhães, E. (2020). The collaboration between early childhood intervention and child protection systems: The perspectives of professionals. *Children and Youth Services Review*, 111, 104873. https://doi.org/10.1016/j.chil dyouth.2020.104873
- Bai, R., Collins, C., Fischer, R., & Crampton, D. (2019). Pursuing collaboration to improve services for child welfare-involved housing unstable families. *Children and Youth Services Review*, 104, 104405. https://doi.org/10.1016/j.chil dyouth.2019.104405
- Bilevičienė, T., ir Jonušauskas, S. (2011). *Statistinių metodų taikymas rinkos tyrimuose: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Blanken, M., Mathijssen, J., van Nieuwenhuizen, C., Raab, J., & van Oers, H. (2022). Cross-sectoral collaboration: comparing complex child service delivery systems. *Journal of Health Organization and Management*, 36(9), 79–94. https://doi.org/10.1108/JHOM-07-2021-0281
- Farukuzzaman, M., & Rahman, A. H. M. M. (2019). Communication pattern in social work practice: A conceptual framework. *International Journal of Research in Sociology and Anthropology (IJRSA)*, 5(2), 32–43. https://www.arcjournals.org/pdfs/ijrsa/v5-i2/5.pdf
- Connelly, L. (2019). Chi-square test. *Medsurg Nursing*, 28(2), 127–127.
- Gaižauskaitė, I., ir Mikėnė, S. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Humphreys, C., Healey, L., Kirkwood, D., & Nicholson, D. (2018). Children living with domestic violence: a differential response through multi-agency collaboration. *Australian Social Work*, 71(2), 162–174. https://doi.org/10.1080/0312407X.2017.1415366
- Juul, R., & Husby, I. S. D. (2020). Collaboration and conversations with children in Child Welfare Services—Parents' viewpoint. *Child & Family Social Work*, 25(1), 9–17. https://doi.org/10.1111/cfs.12707
- Karadimitriou, S. M., Marshall, E., & Knox, C. (2018). *Mann-Whitney u test*. Sheffield: Sheffield Hallam University.
- Kiaunytė, A., ir Lygnugarienė, V. (2019). Vaiko globos sisteminė pertvarka kaip iššūkis socialinių darbuotojų profesionalumui: Kas parodo supervizijos ir intervizijos poreikį? *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 23(1), 69–94. https://doi.org/10.7220/2029-5820.23.1.3

- Kithome, T. M., Shanyisa, W. M., & Asatsa, S. (2021). An Assessment of Collaboration between Community-Based Informal Approaches and Government Formal Child Protection Structures in Mwingi Central-Sub County, Kitui County. *Journal of Research Innovation and Implications in Education*, 5(3), 116–126. <https://jriiejournal.com/wp-content/uploads/2021/08/JRIIE-5-3-011.pdf>
- Kothari, B. H., Fischer, C., Mullican, N., Lipscomb, S. T., & Jaramillo, J. (2022). Interagency collaboration among community organizations serving children and families in child welfare. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 32(6), 1115–1132. <https://doi.org/10.1002/casp.2612>
- Krikščūnė, G. (2018). The role of municipalities in promoting cooperation in the field of the protection of children's rights. In I. Kokina (ed.), *Daugavpils universitātes 60. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums* (pp. 42–49). Daugavpils: Daugavpils universitāte Akadēmiskais Apgāds „Saule“.
- Langenderfer-Magruder, L., Alven, L., Wilke, D. J., & Spinelli, C. (2019). “Getting everyone on the same page”: Child welfare workers’ collaboration challenges on cases involving intimate partner violence. *Journal of Family Violence*, 34(1), 21–31. <https://doi.org/10.1007/s10896-018-0002-4>
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2022). *Socialinių paslaugų teikimas*. Atnaujina 2022 m. birželio 18 d. <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/socialines-paslaugos-ir-socialinis-darbas/socialiniu-paslaugu-teikimas>
- Mason, K., & Evans, T. (2020). Social work, inter-disciplinary cooperation and self-neglect: Exploring logics of appropriateness. *The British Journal of Social Work*, 50(3), 664–681. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz031>
- Pedersen, L. M. L. (2020). Interprofessional collaboration in the Norwegian welfare context: a scoping review. *Journal of Interprofessional Care*, 34(6), 737–746. <https://doi.org/10.1080/13561820.2019.1693353>
- Pimentel, J. L. (2019). Some biases in Likert scaling usage and its correction. *International Journal of Science: Basic and Applied Research (IJSBAR)*, 45(1), 183–191.
- Povilaitienė, N., ir Kniūraitė, E. (2019). Socialinių paslaugų, teikiamų nepilnametėms mamoms Lietuvoje, ypatumai. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 15, 136–143.
- Pukėnas, K. (2009). *Kokybinių duomenų analizė SPSS programa*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
- Rácz, A. (2017). *Child Protection as Fragmented Social Institution*. Cluj University Press.
- Raišienė, A. G., Bilan, S., Smalskys, V., & Gečienė, J. (2019). Emerging changes in attitudes to inter-institutional collaboration: the case of organizations providing social services in communities. *Administrative Management Public*, 33, 34–56.
- Šatkauskienė, S. (2016). Bendradarbiavimo sistemos kūrimas socialinio darbo intervencijos procese: „Stengiamės, kad neišeitų į niekur“. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 17, 55–78. <https://doi.org/10.7220/2029-5820.17.1.3>
- Stripeikienė, J. (2021). Vaiko interesus atitinkantis teisingumas: samprata, prielaidos ir kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, 28(1), 33–51. <https://doi.org/10.13165/>

jur-21-28-1-02

- Taherdoost, H. (2019). What is the best response scale for survey and questionnaire design: review of different lengths of rating scale/attitude scale/Likert scale. *International Journal of Academic Research in Management*, 8(1), 1–10.
- Toros, K., Tart, K., & Falch-Eriksen, A. (2021). Collaboration of child protective services and early childhood educators: Enhancing the well-being of children in need. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 995–1006. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01149-y>
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2021). *2020 m. veiklos ataskaita*. Vilnius. https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Administracin%C4%97%20informacija/Ataskaitos/Metin%C4%97s%20veiklos%20ataskaitos/2020%20m_%20veiklos%20ataskaita.pdf
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2022). *2021 m. veiklos ataskaita*. Vilnius. https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Administracin%C4%97%20informacija/Ataskaitos/Metin%C4%97s%20veiklos%20ataskaitos/2021%20m_%20veiklos%20ataskaita%20.pdf
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2023). *2022 m. veiklos ataskaita*. Vilnius. https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Administracin%C4%97%20informacija/Ataskaitos/Metin%C4%97s%20veiklos%20ataskaitos/2022%20m_%20veiklos%20ataskaita.pdf
- Villagrana, K. M. (2020). A model to improve educational stability collaborations between child welfare and educational agencies: Applying the theory of collaborative advantage. *Child Welfare*, 98(2), 85–102.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Žalimienė, L., Gvaldaitė, L., Gevorgianienė, V., Petružytė, D., Seniutis, M., ir Šumskienė, E. (2020). Vaiko teisių apsaugos specialistų darbo organizavimo klausimai teisinio reglamentavimo kontekste. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 25(1), 27–46. <https://doi.org/10.7220/2029-5820.25.1.2>
- Žiobienė, E. (2022). Vaiko teisių apsaugos institucijų sistema: raida, vaidmuo ir svarba. Iš E. Bilevičiūtė (red.), *Administracinės teisės novelos. Liber Amicorum Algimantui Urmonui* (pp. 208–235). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

THE IMPORTANCE OF COLLABORATION BETWEEN THE SOCIAL WORKER AND THE CHILD RIGHTS PROTECTION SPECIALIST

Prof. dr. Vida Gudžinskienė
Mykolas Romeris University, Lithuania

Ina Jasiukonienė
Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

This article analyses the importance of collaboration between the social worker and the child rights protection specialist. In order for good-quality social services to be provided to families and children in a timely manner, collaboration between employees of different social institutions (social workers and child rights protection specialists) that provide services to families and children is important. The object of the article is collaboration between the social worker and the child rights protection specialist, with emphasis being placed on its importance. The aim of the article is to reveal the importance of collaboration between the social worker and the child rights protection specialist. The following tasks were set to achieve this goal: to theoretically substantiate the importance of collaboration between the social worker and the child rights protection specialist; and to carry out a research analysis of the subjective assessment of the importance of collaboration between the social worker and the child rights protection specialist. This research primarily addresses the following question: How do social workers and child rights protection specialists assess the importance of collaboration? The research hypothesis is as follows: social workers and child rights protection specialists recognise the importance of collaboration.

The research methods of analysis of scientific literature and documents and comparative analysis were used in this study. The questionnaire survey method was used to collect research data. The data collected were analysed using the methods of descriptive statistics, graphic representation, and correlation analysis. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) software (SPSS 20 version package) and MS Excel 2016 were used for data analysis.

During the theoretical analysis, the methods of comparative analysis and generalisation of scientific literature and documents were applied. This empirical research aims to investigate the importance of collaboration between the social worker and the child rights protection specialist. To achieve this aim, a quantitative research strategy was applied. Quantitative research was chosen as it is a quick and convenient method that helps to include the largest number of social workers and child rights protection specialists who can be reached in a virtual way, and

provides the opportunity to compare the opinions of social workers and child rights protection specialists on the importance of collaboration. The research examines the connections and interrelationships between social workers and child rights protection specialists.

The empirical research data were collected via a questionnaire survey in 2022–2023. A pilot study was also conducted, during which the reliability of the questionnaire was measured through Cronbach's alpha coefficient. The reliability estimate of the questionnaire (Cronbach's alpha) was 0.964, which shows very good reliability.

The research sample consisted of social workers and child rights protection specialists. There were 448 subjects who participated in the study: 224 social workers and 224 child rights protection specialists. The research data were analysed using descriptive statistics and statistical analysis.

The following selection criteria were applied to social workers: 1) social workers working with families in institutions providing social services and having at least 2 years of work experience; and 2) social workers with a degree in social work.

The following selection criteria were applied to specialists of the State Child Rights Protection and Adoption Service: 1) specialists of the State Child Rights Protection and Adoption Service working in territorial departments and having at least 2 years of work experience; and 2) specialists of the State Child Rights Protection and Adoption Service with a degree in the social work study field.

The following ethical principles were observed: voluntary consent to participate in the research, awareness, data protection, ensuring anonymity and confidentiality, and the avoidance of harm to respondents.

The limitations and difficulties of the research include the problems of sample limitation: the respondents had to have computers, had to know how to use them, and had to have Internet access in case of an email or an online survey. For the researchers, the problem of reversibility was encountered. It was only possible to reach the required number of research participants after contacting the heads of the territorial departments of the State Child Rights Protection and Adoption Service and the managers of social workers working with families, after having presented the research again, and after having asked to mediate in motivating the employees to participate in the research.

The analysis of theoretical sources shows that the stronger and more effective management of the situation of families and children experiencing social risks is ensured by means of smooth collaboration. Clarifying the goals of collaboration can help unite collaborating institutions and achieve common goals. It is important for collaborating institutions to clarify what each party hopes to gain when collaborating – both for their institution and for themselves (Villagrana, 2020). Langenderfer-Magruder et al. (2019) note that good communication improves the quality of case monitoring and relapse support, the timeliness of necessary resources, support for better decision-making, and the reduction of inter-institutional competition and inconsistent demands. Bai et al. (2019) indicate that interagency collaboration between the child welfare system and community agencies is necessary to achieve optimal child welfare outcomes. It is important for social workers and child rights protection specialists

to collaborate with each other, being guided by a holistic approach which includes interpersonal relationships based on collaboration and mutual respect. Collaboration is essential to providing effective support to the family and/or the child, as no professional can do so alone. Only through collaboration between social workers and child rights protection specialists can the quality and efficiency of services for the family and/or the child be improved, and their needs met. It is also important for social workers and child rights protection specialists to work together towards a common goal and support each other without duplicating their functions.

The analysis of the results of the empirical research revealed that mutual collaboration is particularly important for social workers and child rights protection specialists. The aforementioned specialists find the promptness of obtaining information and sharing information in mutual collaboration important. Social workers and child rights protection specialists want their relationships to be based on mutual respect and to work towards a common goal. For social workers, compared to child rights protection specialists, the parallel distribution of responsibility, the participation of all specialists in the process of providing assistance, and mutual conversations are more important in collaboration. It should also be emphasised that collaboration is essential for social workers and child rights protection specialists because, as a result, services are provided with better quality and crisis situations are managed more effectively, both of which are very beneficial for the well-being of the child. It is noteworthy that collaboration in the provision of social services is more important for social workers than for child rights protection specialists. Such results are possibly influenced by the fact that social workers are the providers of social services for families and/or children, while child rights protection specialists only determine the need to assess whether it is necessary to help the child and/or the family and apply to municipal social service institutions regarding the provision of social services for the family and/or the child.

Keywords: *child rights protection specialist; collaboration; importance; social worker.*

Vida Gudžinskienė, socialinių mokslų (edukologija) daktarė, Mykolo Romerio universiteto Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto profesorė. Mokslinių tyrimų kryptys: gyvenimo įgūdžių ugdymas(-is), ugdymo proceso modeliavimas, sveikatos saugojimas, stiprinimas ir ugdymas, įvairių besimokančių asmenų kompetencijų raiška, socialinių kompetencijų ugdymas, socialinių darbuotojų ir pedagogų rengimas, jų bendradarbiavimas, socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas.

Vida Gudžinskienė, Doctor of Social Sciences (Education), professor at the Institute of Educational Sciences and Social Work at the Faculty of Human and Social Studies at Mykolas Romeris University. Research areas: modelling of educational process, (self-)development of life skills, health protection, promotion and (self-)education, expression of different student competences, development of social competences, social worker and teacher training, collaboration, collaboration between the social worker and the child rights protection specialist.

Ina Jasiukonienė, Mykolo Romerio universiteto Socialinio darbo studijų programos magistrė. Mokslinių tyrimų kryptys: socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas.

Ina Jasiukonienė, master's student in the Social Work study programme at Mykolas Romeris University. Research areas: collaboration between the social worker and the child rights protection specialist.